

УДК 111.1:801.73

DOI <https://doi.org/10.30970/PPS.2024.56.11>

ОНТОЛОГІЧНІ ВИМІРИ ФІЛОСОФСЬКОЇ ГЕРМЕНЕВТИКИ

Г.-Г. ГАДАМЕРА

Ірина Починок

*Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича, філологічний факультет,
кафедра філософії та культурології
вул. Коцюбинського, 2, 58012, м. Чернівці, Україна*

Ольга Рупташ

*Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича, філологічний факультет,
кафедра філософії та культурології
вул. Коцюбинського, 2, 58012, м. Чернівці, Україна*

Тетяна Радзіняк

*Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича, філологічний факультет,
кафедра філософії та культурології
вул. Коцюбинського, 2, 58012, м. Чернівці, Україна*

Показано, що Гадамер підпорядковує дослідження онтологічних вимірів герменевтики двоєдиній меті – подолання обмеженості усталених поглядів на неї як мистецтво тлумачення текстів і методологію «наук про дух», та обґрунтування її філософського статусу. Він високо оцінює спроби своїх попередників розкрити буттєві витoki герменевтики, але не приймає їх інтерпретацію в душі психологізму, гносеологізму і трансценденталізму. Мислитель доводить, що лише фундаментальна експлікація того, як можливе і яким є розуміюче буття людини є надійною основою розбудови філософської герменевтики. З урахуванням історичності досвіду людини як її здатності бути історією, усвідомлювати специфіку темпоральності й доленості власного життя відповідно переосмислюються засадничі поняття герменевтики: герменевтичне коло, передсуд, розуміння, інтерпретація, діалог, традиція, текст, мова, смисл. Суттєво, що в обґрунтуванні філософської герменевтики Гадамер не послуговується науково-методичними аргументаціями, оскільки вважає, що осягнення істини можливе й не-методичними, але не менш раціональними, засобами. З цих позицій він виявляє й аналізує герменевтично обґрунтовуючий потенціал естетичного – такої чуттєво-образної репрезентації «стану справ», що орієнтує людину на розбудову власного життя на засадах істини, добра і краси; історичного – як оприявлення істини традиціями, передсудами, авторитетами, оповідями, спонукаючи людину до цивілізаційного облаштування власного життя; мовного – як усезагального медіуму розуміння та репрезентації істини загалом. Необхідною передумовою розуміння є врахування його контекстуальності, діалогічності, злиття горизонтів, плюралізм інтерпретацій тексту та властивой йому діалектики запитання-відповіді. Гадамер наголошує при цьому на дієво-історичній значущості герменевтики у соціалізації й самопізнанні особистості, взаєморозумінні людських спільнот та діалозі культур.

Ключові слова: герменевтика, досвід, діалог, естетичне, історія, інтерпретація, мова, розуміння, смисл, традиція, текст, час.

Актуальність дослідження зумовлена необхідністю поглибленого аналізу герменевтики на основі врахування особливостей її закоріненості у фундаментальних структурах розуміючого буття людини, а відтак її онтологічного обґрунтування як передумови її

універсальності та ефективності, що особливо проявляється у розробці суспільно значущих стратегій інтенсифікації процесів гуманізації та гуманітаризації соціальних комунікацій, діалогу культур, міждержавного співробітництва. На наш погляд, ці проблеми і можливості їх вирішення іманентні філософській герменевтиці, що спонукає звертатися у їх дослідженні до творчості Г.-Г. Гадамера як співзасновника цієї течії.

Мета статті – виявити і проаналізувати онтологічні засади та виміри філософської герменевтики Гадамера як важливі чинники її предметно-методичної цілісності й епістемної значущості, взявши за основу головну працю мислителя «Істина і метод», яка переконливо демонструє універсальність і бутєву закоріненість герменевтичної проблематики. Мета дослідження – у поєднанні з традиційними пізнавальними засобами аналізу, синтезу, порівняння використовуються також герменевтичні інтерпретації та феноменологічні настанови в їх інтенції на сутнісну і ціннісно-сміслову визначеність реалій світу людини.

Стан розробки теми характеризується певною парадоксальністю: попри те, що «Істина і метод» є однією з найбільш цитованих у сучасному філософському дискурсі, а її автор намагався глибше обдумати вже висловлене й усталене в герменевтиці, проблема онтологічних вимірів філософської герменевтики Гадамера ще не стала предметом спеціальних досліджень. Почасти вона заторкується у дослідженнях місця і ролі Гадамера в герменевтичній парадигмі, а особливо з'ясуванні спільного та відмінного в онтологічному обґрунтуванні філософської герменевтики у працях Гадамера і Гайдеггера (К.-О. Апель, Ю. Габермас, Е. Корет, П. Зеєбом, П. Рікер, С. Хірш). Грунтовнішими є дослідження онтологічних аспектів розуміння, інтерпретації, досвіду, мови, тексту, смислу як основних понять герменевтики (Л. Архипова, А. Бакреу, С. Бистрицький, А. Богачов, В. Дубініна, В. Загороднюк, О. Рупташ, Г. Шалашенко, І. Шпичінський, В. Фітьо). Отже, цілком очевидно є потреба поглибленого дослідження онтологічних вимірів герменевтики, аби вона набула філософського статусу.

Виклад змісту статті здійснимо за такими напрямками:

Передумови дослідницької ідеї Гадамера. Передовсім зазначимо, що звернення Гадамера до проблеми онтологічних вимірів герменевтики умотивоване його задумом обґрунтувати її фундаментальне значення та філософський статус. Ця дослідницька стратегія мислителя зумовлена системно дією таких головних чинників: зміщенням проблемного поля філософії від світу науки до світу життя; усвідомленням обмеженості науки на монопольне володіння істини; подоланням гносеологічного верховенства трансцендентального суб'єкта; визнання неусувності у відношенні людини до світу ірраціональних моментів; зміною ідеалу системної філософії настановою плюралістичного філософування. Важливими тут були й традиції психологізації та гносеологізації герменевтики, які за недостатнього врахування їх онтологічних засад, не забезпечували її від суб'єктивізму. Ці інтелектуальні зсуви зумовили лінгвістичний поворот у філософії від парадигми Мислення до парадигми Мови, у якій головним у дослідженні філософських проблем стає імператив їх зміщення у мовну площину та аналіз значень слів і висловлювань речень, що репрезентують ці проблеми. Найповніше ця дослідницька новація проявилася у неопозитивістській філософії науки, лінгвістичному напрямі аналітичної філософії, філософуванні пізнього Гайдеггера та його учня Гадамера, який розглядає ці зміни як імпульс подальшого розвитку герменевтики, надання їй фундаментального філософського характеру на основі узагальнення досвідів людського буття з опорою на відповідні онтологічні засади й евристичний потенціал мови. За Гайдеггером, герменевтика – то перш за все розмаїття життєво-практичних досвідів розуміння і взаєморозуміння людей. «Герменевтика, – наголошує мислитель, – це практика. Хто не може запозичити з практики герменевтики її універсальну

широчинь і її філософські виправдання, той, можливо буде знаходити усе нові методи, за допомогою яких можна досягти успіхів в науках, але розумному застосуванню знання з їх допомогою не навчитися» [5, с. 8].

Гадамер доводить, що онтологізація та універсалізація герменевтики закономірно випливає з її історичного розвитку. При цьому він посилається на герменевтичні мотиви маевтики Сократа, діалоги Платона і практичну філософію Аристотеля. Звичайно, ті та інші ідеї герменевтики Гадамер сприймає критично мірою їх закоріненості в бутті. Так, він високо оцінює творчі дерзання В. Дільтея обґрунтувати герменевтику як методологію «наук про дух» на основі історичності життя, але вважає неприйнятною психологізацію цього процесу. Він віддає належне антипсихологізму Е. Гуссерля, який у реалізації програми філософії як строгої науки виходить з принципу «повернення до самих речей» та активності інтенціональної свідомості, спрямованої на конституювання аподиктично достовірних смислів феноменів, не погоджуючись водночас з його трансценденталізмом. Особливо значущими Гадамер вважає дослідження М. Гайдеггера онтології розуміючого Dasein у його історичності та фактичності, доповнюючи при цьому гайдеггерівське тлумачення історичності у модусі часовості поняттям історичних традицій. Так визрівав вихід герменевтики за межі уявлень про неї як допоміжну дисципліну у сенсі мистецтва тлумачення текстів та методології гуманітарного пізнання на шлях «філософії розуміння».

За Гадамером, універсальність герменевтики включає її екстенсивний та інтенсивний виміри, охоплюючи діахронію та синхронію світу людини. Екстенсивний вимір герменевтики пов'язаний із максимальним розширенням її дослідницького поля, охоплення ним досвідів життя, пізнання, спілкування, мови, цінностей та визнанням розуміння як атрибуту людини, яка діє, комунікує, пізнає, оцінює, переживає, грає тощо. Екстенсивно універсальність герменевтики особливо актуалізується в ситуаціях порушень у континуумі розуміння. Головні з них: остаточна незабгаженість людського буття, його відкритість, непередвизначеність, креативність; часова дистанція між минулим і сучасним аж до розривів; протистояння традицій і новацій; різновекторність ціннісних орієнтацій; символічність пам'яток культури і неоднозначність інтерпретацій їх смислів; випадки неспівпадання у життєдіяльності людини мети, її реалізації та результату; відсутність прямого зв'язку між задумом автора твору і самоцінністю твору; залежність сприйняття твору від життєвого досвіду читача, характеру епох і культур; проблеми, що виникають у процесі мовних перекладів тексту; зрештою, моменти непорозуміння між людьми і їх намагання знайти «спільну мову».

Інтенсивний вимір універсальності герменевтики пов'язаний з ціннісно-сисловою глибиною та історичністю людського буття, зумовлюючи онтологічну визначеність її засадничих понять. Так, в аналізі сутнього герменевтичного досвіду Гадамер розкриває обмеженість епістемного звуження («приховування») досвіду до даних спостережень та експериментів і вказує на його зумовленість взаємодією відомого/невідомого, досягнутого/втраченого, перемог/поражок, раціонального/ірраціонального, а відтак наявність у ньому загальноновизнаних схем доцільності та ефективності, водночас відкритих до можливих спростувань чи удосконалень. Стабільність досвіду не виключає його адогматизм, людинотворчий потенціал, а головне – здатність досвідченої людини усвідомлювати власну історичність, а отже – конечність життя. Аналогічно переосмислюється поняття «герменевтичне коло», «текст», «розуміння», «смысл». Ці поняття змістовно збагачуються з урахуванням ідеї історичності буття людини та неприпустимості звуження досвіду істини. У праці «Істина і метод» Гадамер пов'язує реалізацію стратегії обґрунтування філософської герменевтики з онтологічною інтерпретацією естетичної, історичної, мовної форм відношення людини до світу.

Естетичне як чинник трансформації герменевтики. У критиці естетичної свідомості Гадамер ставить за мету «захистити той досвід істини, до якого ми стаємо причетні завдяки творчості мистецтва, від естетичної теорії, звуженої усталеним у науці поняттям істини» [5, с. 8], а відтак «розвинути таке поняття пізнання й істини, яке б відповідало цілісності нашого герменевтичного досвіду» [5, с. 8]. Мистецтво засвідчує істину не загальними міркуваннями, а заподіяними його творами глибокими екзистенційними переживаннями людини, суттєво впливаючи на її духовність. Це означає, що герменевтичний досвід не зводиться до суб'єктивних оцінок, а має онтологічно-дієву визначеність. У зв'язку з цим у усвідомленні сутнього естетичного Гадамер акцентує на буттєвості твору мистецтва у його впливі на людину. Як на зразок органічної єдності мистецтва і життєдіяльності людини він вказує на давньогрецький театр, скульптуру, поезію та релігійно-мистецькі надбання епохи Середньовіччя. Оприявлення сутнього естетичного відбувалося тут за безпосередньої участі людини у «грі», «святі», «символах», смислова компонента яких інтегрує індивідів у цілісність людських спільнот, долучаючи їх до сакрального світопорядку. Суб'єктивізація естетичного досвіду у Новий час зумовила його звуження і суб'єктивізацію. Так, Кант, хоч і визнає пріоритет «прекрасного у природі» щодо «прекрасного у мистецтві», усе ж убачає основу «прекрасного» в апіорній структурі суб'єктивності, що, зрештою, призвело до абсолютизації в естетичній теорії «творчої суб'єктивності» та «геніальності». Натомість Гегель, розглядаючи істину естетичного в контексті історичного саморозгортання духу, виводить смисл художнього твору за межі суб'єктивності автора у світ трансцендентного, вважаючи, що ідея «художника» пов'язана не так із висловленим ним, як з тим, що у його творі не висловилося.

Гадамер доводить, що герменевтична непересічність твору мистецтва полягає у тому, що, символізуюче буття сутнього у його зіставленні з людиною і соціокультурними цінностями не лише актуалізує проблему розуміння, але й сприяє реалізації людинотворчого потенціалу твору. «І справді, – зазначає мислитель, – мова художнього твору має ту особливу рису, що окремий твір зосереджує у собі і виражає символічні риси, що властиві, як вчить герменевтика, всьому сутньому. Порівнюючи його з будь-якою іншою словесною і несловесною традицією, про нього можна сказати, що для кожного теперішнього часу він є абсолютно теперішній, несучи разом з тим своє слово будь-якому майбутньому. Довірлива інтимність, якою нас заторкує твір мистецтва, є водночас загадкова, потрясіння і руйнація звичного. Він не лише розкриває серед радісного і грізного жаху стару істину: «це ти», – він ще й каже нам: «ти повинен змінити своє життя» [5, с. 265]. Гадамер показує, що естетична істина вивиснується до правди, яка утверджується не сама собою, а внаслідок нашої боротьби за неї.

Історичний досвід – основа філософської герменевтики. За Гадамером, значення досвіду історії у розбудові філософської герменевтики полягає у тому, аби показати «весь герменевтичний феномен у повному його діапазоні. Йдеться про те, щоб визнати у ньому такий діапазон істини, який не лише повинен мати філософське обґрунтування, але й сам є способом філософування» [5, с. 9]. У зв'язку з цим у поглядах на історію він дистанціюється як від її метафізично-спекулятивних тлумачень, так і її натуралістично-позитивістських інтерпретацій. Історія не укладається у схеми «стріли часу», прогресу чи регресу. Історія – це передовсім просторово-часова розмірність розуміючого людського буття, цілісність якого забезпечується здатністю мови інтегрувати у герменевтичний універсум історичні події, традиції, звичаї, пересуди, авторитети, оповіді, реалії сучасності та ідеї майбутнього. Людське буття по суті своїй історичне – це означає, що фундаментальною визначеністю людини є не її властивість бути в історії, а її здатність *бути історією*, тобто,

мати початок (витоки, народження) і кінець (у невизначеному часі), відповідне наповнення часу, а отже, долю. Історичність людини завжди ситуативна у значенні унікальності, вона не редукується до минулого і не виводиться з майбутнього, а характеризується як інтегрованість у соціокультурний континуум, так і можливістю випадання з нього, актуалізуючи при цьому герменевтичну проблематику. Ці іманентні історії онтологічні засади Гадамер розглядає як чинники розбудови філософської герменевтики.

Мислитель переосмислює насамперед традиції, розглядаючи їх не так у значенні об'єкта пізнання, як основи розуміючого буття людини. Узагальнюючи моменти раціональності людського досвіду, вони забезпечують його наступність і осмисленість, суттєво впливаючи на нашу життєдіяльність. Водночас дієвість традицій виявляється лише за умов нашого їх культивування та адаптації до нових умов, а тому некоректними є їх догматизація, нігілістичне заперечення чи романтизація. Спираючись на їх значення і смисли, ми визначаємо первинне, життєво-практичне, розуміння тих чи тих феноменів, ставлення до них, наші рішення і дії, і в цій якості традиції стають предметом подальшої теоретичної рефлексії.

Відповідно до онтологізації герменевтики Гадамер переосмислює й проблему часу. Він вважає, що подолання часової відстані між теперішнім і минулим через емпатичне проникнення в дух минулого та душу автора твору неможливе, це радше «наївна передумова історизму». Навпаки, справжня значущість історичних подій, творів мистецтва і літератури, наукових теорій тощо виявляється лише з часом, «на відстані», а тому важливо зберегти і «пізнати відстань у часі як позитивну й продуктивну можливість розуміння» [5, с. 276]. Цьому сприяють «дозрівання» історичних феноменів, здійснені ними ефекти і впливи на життя людей, багатство їх інтерпретацій, інтенсивність їх участі у зв'язку часів та сплавленні горизонтів розуміння. Осягаючи ту чи ту подію-текст, ми вже перебуваємо під впливом цих чинників, а тому час – не всепоглинаюча безодня, він сповнений невичерпних можливостей розуміння й оновлення смислів.

Обґрунтуванню філософської герменевтики Гадамер підпорядковує також реконструкцію герменевтичного кола як співвідношення саморозуміння людини і розуміння світу. При цьому він виходить з ідеї Гайдеггера, що головною проблемою тут є правильне входження в коло. Це передбачає врахування, з одного боку, самодостатності тексту, що виражає «суть справи», володіє презумпцією «онтологічної повноти смислу», виявляє спротив нашим очікуванням, а з іншого – суб'єкта, який в інтерпретації тексту виходить не з «нульових» позицій, а з історичних традицій, пересудів, передрозумінь. Осягнення смислу тексту відбувається на основі взаємодії процесів заглиблення суб'єкта у значення текстових висловлювань у речі, події, процеси та їх соціокультурні контексти, і відповідно до цього уточненнями й змінами наших вихідних припущень про їх смисл. Смысл викристалізується внаслідок поступально-зворотного руху думки, за якого мінімізуються моменти упередженості суб'єкта щодо тексту і зростає об'єктивна інформація про репрезентований ним «стан справ». Герменевтично зріла свідомість, зазначає Гадамер, повинна бути відкрита до іншості тексту і думок про нього інших суб'єктів, пам'ятати про власні ілюзії, аби текст «набув можливості протиставити свою фактичну істину нашим власним передумкам» [5, с. 250]. Цим зумовлюється принципова відкритість герменевтичного кола, потенційно нескінчене розмаїття інтерпретацій тексту і його смислів.

Важливим аспектом обґрунтування філософської герменевтики Гадамер вважає діалектику «запитання-відповіді», що забезпечує перехід від незнання до знання, розуміння і взаєморозуміння. Як зазначає О.Рупташ, «смысл тексту, речення, твору тощо визначається інтенцією запитання, в якій у згорнутому вигляді присутній і задум автора, і його

психологічний портрет, і соціокультурний контекст, але також присутній і той, хто прагне зрозуміти смисл тексту як готову відповідь» [9, с. 75]. Мислитель показує, що ефективність запитання-відповіді значно зростає за умов розгляду їх психологічних і гносеологічних особливостей як похідних від онтологічних засад людського буття та врахування залежності відношення «текст-інтерпретатор» від історичних ситуацій. Процес «запитання-відповіді» підпорядковується не задумам автора тексту чи інтерпретатора, а «суті справи» та її контекстам, внаслідок чого осягнення смислу постає не як реконструкція задуму тексту, а як конституювання смислу репрезентованого текстом «стану справ». Первинним тут є «запитання-відповідь» тексту і вже з цих позицій з врахуванням історичних позицій і передрозумінь інтерпретатор аналізує текст. Важливо, щоб «запитання-відповіді» не лише стосувалися «стану справ», але й були логічно вивірені й обґрунтовані. В цілому, цей процес сповнений динаміки, має відкритий і творчий характер; наступні покоління будуть по-новому розуміти текст і його смисли.

Універсальність обґрунтовуючо-герменевтичного потенціалу мови. Показово, що реалізацію своєї дослідницької стратегії Гадамер завершує і визначає як «онтологічний поворот герменевтики на провідній нитці мови» [5, с. 355]. Мислитель розглядає мову як універсальний інтегратор усіх способів і форм осягнення світу, тобто, як «досвід досвідів». Мова забезпечує олюднення світу і визначеність усього сущого. Артикулюючи буттєву закоріненість у життєво-практичному досвіді мовлення, спілкування, діалогу, Гадамер показує, що лише у стихії мови здійснюється осягнення світу, самопізнання «Я», взаєморозуміння людей, фіксація і передача традицій, діалог культур тощо. Мова завжди людиномірна, вона співконститутивна щодо світу людини, не лише залежить від нього, але й зворотно впливає на нього, забезпечує значеннєво-смислово визначеність його реалій, зберігаючи при цьому свою самодостатність, остаточну незбагненність і таїну [див.: 7, с. 380-398]. Проте таке гіпостазування мови, зауважує мислитель, не веде до ототожнення мови і світу, воно вказує на її непересічність в освоєнні світу і «основоположний зв'язок між мовою і світом не означає, ніби світ перетворюється на предмет мови. Радше те, що становить предмет пізнання і висловлювання, завжди уже оточено світовим горизонтом мови» [6, с. 415-416]. Тобто, ми освоюємо світ не як «річ у собі», а як репрезентовану мовою реальність, що й уможливорює її розуміння. Водночас Гадамер застерігає проти механічного посилання на мову як на гаранта адекватності розуміння, адже мова надто складний феномен, вона може як оприявлювати істину, так і її утаємничувати, а крім цього, її можуть використовувати як засіб маніпуляцій. Тим-то розгортання її герменевтично-обґрунтовуючого потенціалу не виключає певні методичні настанови, що стосуються відношення текст-розуміння-смисл.

За Гадамером, «диво розуміння» розкривається лише у процесі мовного досвіду, головними інваріантами якого є живе мовлення, спілкування, діалог як суб'єктивні передумови смислу, і текст як його предметне втілення. Мислитель розглядає текст як феномен комунікативного досвіду, що слугує для збереження і передачі інформації, здатний генерувати нові смисли, передбачає їх інтерпретацію і в цій якості він не заданий предмет, а «фаза у здійсненні події розуміння». Фіксує моменти тривкості та значущості досвіду, текст скеровує наші інтерпретації та розуміння на «суть справи» і смисл, виконуючи посередницьку функцію. Герменевтика зосереджується передовсім на проблемі зв'язку тексту з опосередкованими мовою процесами мовлення, творення і розуміння смислів, а отже, інтерпретації текстів. Умовою адекватного осягнення тексту є його читабельність, відкритість до інтерпретацій, аналіз залежності тексту від комунікативних мотивів і контекстів, інтенція на те, що «сказалося в тексті», врахування позиції «іншого» та горизонтів розуміння.

Гадамер наголошує на передумовності та контекстуальності розуміння, що стосуються тексту й інтерпретатора. В герменевтичному досвіді головними є його об'єктивні компоненти (текст, суть справи, зміст, смисл), а його суб'єктивні моменти (мовлення, міркування, спілкування) зазвичай зміщені на периферію. За умов правильного входження в герменевтичне коло всі припущення і передрозуміння інтерпретатора зазнають конкретизації.

На відміну від традиційного тлумачення розуміння як мети пізнання, а інтерпретації – як його засобу, Гадамер розглядає їх у взаємозумовленості: розуміння тексту завжди «інтерпретуюче», а інтерпретація – «розуміюча», проте «остаточне» розуміння досягається завдяки аплікації, включенню смислу тексту в сучасну культуру. Сміслова репрезентація текстом непересічного і загальнозначущого моментів досвіду уможливило його розуміння за критеріями істини і правди. Суттєво, що Гадамер надає розумінню максимально широкого і дієвого значення, розглядаючи його як історико-культурний чинник в соціалізації особистості. Розуміння реально постає як «екзистенційна подія» в житті людини, бо й справді, якщо ми щось чи когось не розуміємо, то наші думки, оцінки, дії – одні, а при розумінні – інші. Розуміння в структурі філософської герменевтики Гадамера – важлива субстанція нашої життєдіяльності та світовідношення.

Висновки. Розбудова філософської герменевтики передбачала надійніший фундамент, аніж той, на якому сформувалися попередні моделі герменевтики. Цю ідею Гадамер реалізує на онтологічній основі розуміючого буття людини-у-світі в його історичності. В обґрунтуванні філософського статусу герменевтики мислитель спирається на такі головні чинники: експлікацію епістемного потенціалу досвіду мистецтва, історії, мови; настанов поза-науковометодичного осягнення істини; наповнення засадничих понять і категорій герменевтики онтологічним змістом; універсалізацією розуміння як субстанції самопізнання і світовідношення людини; розкриття дієво-історичної значущості складників герменевтичного досвіду в контексті його відкритості, діалогічності, креативності. В міру легітимації філософської герменевтики й уся філософія набуває герменевтичних вимірів.

Список використаної літератури

1. Архипова Л.Д. Простір надії: Р. Рорті про герменевтичний проект Г.-Г. Гадамера / *Наукові Записки*. Том 102. Філософія та релігієзнавство. С. 33–37. <https://ekmair.ukma.edu.ua/server/api/core/bitstreams/7274f35d-5dab-4e74-8605-a6cf117d0a55/content>
2. Бакреу А.С., Шпачинський І.Л. Особливості герменевтики як філософської концепції ХХ ст. // *«Young Scientist»*. № 12 (76). December, 2019. 247 Філософські науки. С. 247–250. <https://doi.org/10.32839/2304-5809/2019-12-76-51>.
3. Богачов А.Л. Онтологія розуміння (філософська герменевтика). Підручник для студентів філософського факультету. К., 2021. 320 с.
4. Дубініна В.О. Герменевтика Х.-Г. Гадамера як філософія мови. *International Academy Journal Web of Scolar* / 5 (47), May 2020. С. 60–64. DOI: https://doi.org/10.31435/rsglobal_wos/31052020/7097
5. Гадамер Г.-Г. Істина і метод. Основи філософської герменевтики. Т. I. Пер. з нім. К., 2000. 464 с.
6. Гадамер Г.-Г. Істина і метод. Доповнення. Показки. Т. II. Пер. з нім. К., 2000. 464 с.
7. Загороднюк В., Шалашенко Г. Мова як «домівка буття» // *Філософія: світ людини*. Курс лекцій: Навч. видання / В.Г. Табачковський, М.О. Булатов Н.В. Хамітов та ін. К., 2003. С. 380–398.

8. Починок Б.В., Починок І.Б. Істина як дієво-історичний феномен // *Вступ до філософії гуманітарних наук: навчальний посібник* / Б. Починок, І. Починок. Чернівці: Чернівецький нац. ун-т, 2013. С. 211–218.
9. Рупташ О.В. Поняття смислу в гуманітарнонауковій парадигмі знання: монографія. Чернівці: Чернівецький нац. ун-т, 2015. 336 с.
10. Фітьо В. Феномен розуміння в герменевтиці Гадамера // *Вісник Львівського ун-ту. Філософські науки*. 2007. Вип. 10. С. 128–138.

ONTOLOGICAL DIMENSIONS OF PHILOSOPHICAL HERMENEUTICS OF H.-H. GADAMER

Iryna Pochynok

*Yuriy Fedkovych Chernivtsi National University, Faculty of Philology,
Department of Philosophy and Cultural Studies,
Kotsyubynskogo str., 2, 58012, Chernivtsi, Ukraine*

Olga Ruptash

*Yuriy Fedkovych Chernivtsi National University, Faculty of Philology,
Department of Philosophy and Cultural Studies,
Kotsyubynskogo str., 2, 58012, Chernivtsi, Ukraine*

Tetiana Radznyiak

*Yuriy Fedkovych Chernivtsi National University, Faculty of Philology, Department
of Philosophy and Cultural Studies,
Kotsyubynskogo str., 2, 58012, Chernivtsi, Ukraine*

It is shown that Gadamer subordinates the study of the ontological dimensions of hermeneutics to a twofold goal – overcoming the limitations of established views on it as an art of interpreting texts and the methodology of “spiritual sciences”, and substantiating its philosophical status. He highly appreciates the attempts of his predecessors to reveal the essential origins of hermeneutics, but does not accept their interpretation in the spirit of psychologism, epistemology, and transcendentalism. The thinker proves that only a fundamental explication “of how it is possible and what is the understanding being of a person” is a reliable basis for the development of philosophical hermeneutics. Taking into account the historicity of human experience as its ability to be history, to realize the specifics of temporality and destiny of one’s own life, the basic concepts of hermeneutics are reinterpreted accordingly: hermeneutic circle, prejudice, understanding, interpretation, dialogue, tradition, text, language, meaning. It is significant that Gadamer does not use scientific and methodical arguments in the justification of philosophical hermeneutics, as he believes that understanding the truth is also possible by non-methodical, but no less rational, means. From these positions, he reveals and analyzes the hermeneutically substantiating potential of the aesthetic experience such as sensual and figurative representation of the “state of affairs” that guides a person to build his life on the basis of truth, goodness and beauty; the historical one – as the manifestation of truth by traditions, prejudices, authorities, stories, encouraging a person to civilize his own life; the language – experience as a universal medium of understanding and representations of truth in general. A necessary prerequisite for understanding is taking into account its contextuality, dialogicity, merging of horizons, pluralism of interpretations of the text and its characteristic question-answer dialectic. At the same time, Gadamer emphasizes the functional-historical significance of hermeneutics in the socialization and self-knowledge of the individual, the mutual understanding of human communities, and the dialogue of cultures.

Key words: hermeneutics, experience, dialogue, aesthetic, history, interpretation, language, understanding, meaning, tradition, text, time.